

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem
Doktori Iskola

Értekezés címe:
A CSALÁDFOTÓ MINT AZ ILLÚZIÓKELTÉS ESZKÖZE

Mestermű címe:
A CSALÁD ALBUMA

Molnár Ágnes Éva

Témavezető: Kopek Gábor

Budapest, 2015

„Nem gondolod, hogy a fikció valamilyen igazságot rejt?”

„Talán, de kinek az igazsága az?”

„Don't you think that a fiction can suggest a truth?”

„Maybe, but whose truth is it?”

Larry Sultan

Pictures from Home

KIVONAT

A családfotó történelmi formálódása, alakulása függött az adott kor gazdasági, politikai, vallási viszonyaitól, de leginkább technológiai adottságaitól és társadalmi normáitól, szűkebb értelemben a családról alkotott elképzeléseitől. Közelebbről vizsgáltam a privát- és családfotók XX. század végi nyilvános térben való megjelenését, illetve e képek művészeti célú felhasználását és interpretációját. E vizsgálat mentén eljutottam a családi narratíva és a valós események közötti ellentmondásig.

A családfotók művészeti és nyilvános felhasználását négy témakör mentén kutattam.

Az első az *archetipikusság és felcserélhetőség* témája, mely alatt a családfotók konvencionalitását értem. A képi konvenciókhoz való ragaszkodás gyakran olyan erős, hogy emberek képesek saját rokonaikat belelátni bizonyos képekbe.

Második témaköröm a privát képek publikus térben való megjelenése: a fotók propagandisztikus, *politikai célú felhasználása*.

A *gender és az identitás* meghatározásában jelentős szerepe van az egyén szocializációjának, az adott kor társadalmi értékrendszerének és mindezek családi fotókon történő reprezentációjának, vagy épp a reprezentáció hiányának. Ezekre hoztam példákat a harmadik fejezetben.

A családfotók tabutémáinak vizsgálatát követően megállapítottam, hogy a tabuk kihagyásából és számos más okból adódóan *a családfotók az illúziókeltés eszközei*. A családi album által kínált narratíva és a valóság közötti különbség lehet nüansznyi, de lehetnek egymással teljes ellentmondásban is.

Értekezésemmel bizonyítani kívántam, hogy a családfotó konstruáltsága, konvencionalitása, taburendszere által képes nézőit félrevezetni, vagy akár a tények ellenkezőjét állítani.

TÉZISEK

A gender-szerepek megvalósulásának helyszínei közül az egyik legfontosabb a család közössége. A család mellett a munka és a közösségi élet az a közeg, ahol a társadalmi nemi szerepek leginkább észlelhetőek és amelyek legnagyobb mértékben hatással vannak ezekre a szerepekre, determinálják és formálják azokat.

A család a társadalomban kiemelt helyet foglal el: ősi gyökerekkel rendelkező együttélési forma, melyet írott és íratlan vallásos és jogi szabályok védenek a mai napig. **A család intézménye a XX. század végén és XXI. század elején átalakuláson ment keresztül, mely a társadalom átalakulását tükrözi.** A polgári családmódelel hegemóniáját átveszi a családi és együttélési formák pluralizmusa.

„A fényképezés kezdetétől fogva a család a fotográfia figyelmének középpontjában áll.”¹

A családfotó — egyebek mellett — az adott kor képalkotási és prezentációs technológiai adottságaitól és az adott korra jellemző családi szerkezettől, valamint a társadalmi normáktól függ. **A családfotó a család önprezentációs eszköze, ezért többszörös szelekció eredménye: a család önképének reprezentációjával szemben támasztott igényeit tükrözi.**

A család önprezentációs elvárásai mellett a családi albumba bekerülő képeket tovább szelektálják erkölcsi és reprezentációs tabuk. A családi fotó narratívája és a valós események láncolata között mindig eltérés van, amelynek mértéke családonként változó. **A családi album narratívája a boldog család illúzióját kelti.** Ezért használja a politika, s ezen illuzórikus tulajdonságát kritizálják művészek.

1 Val Williams: Lost and Found in the Family: Tales of Effects. In: Val Williams: *Who's Looking at the Family?* p13

A digitális forradalom hatására gyökeresen átalakult a vizuális kultúra, ami a családfotókra is hatással volt. Ez lényegében formai változás: ugyan bizonyos tabuk ereje gyengült, valamint a szakrális, kiemelt pillanatok közelebb kerültek a hétköznapiok banalitásához, a családfotó alapvetően idealista. A családformák forradalmi változása a XX. század második felében nem hozta magával a családfotó ugyanilyen mértékű tartalmi változását. **A családfotó tartalmi változásának elmaradása jelzi a társadalom ragaszkodását a hagyományos polgári családi modell értékeihez.**